

Ramsahai gegn Hollandi

Dómur frá 10. nóvember 2005

Mál nr. 52391/99

2. gr. Réttur til lífs

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

13. gr. Réttur til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns

Mannsbani vegna valdbeitingar lögreglu. Rannsókn. Sjálfsvörn.

1. Málsatvik

Kærendur eru hollenskir ríkisborgarar, Renee Ramsahai, Mildred Ramsahai og Ricky Ramsahai. Þau eru afi, amma, og faðir Moravia Ramsahai sem var skotinn til bana af lögreglu í júlí 1998. Kærendur búa í Hollandi.

Að kvöldi 19. júlí 1998 stal Moravia skellinöðru eftir að hafa ógnað eiganda hennar með byssu á hátíðarhöldum innflytjenda frá Súrínam. Þjófnaðurinn var tilkynntur lögreglu. Tveir einkennisklæddir lögreglumenn sem voru á vakt þetta kvöld sáu mann á skellinöðru sem passaði við lýsingu á Moravia og reyndu að handtaka hann. Annar lögreglumannanna sá Moravia taka byssu úr belti sínu og dró hann þá upp vopn sitt og skipaði Moravia að sleppa byssunni. Það gerði Moravia ekki og beindi byssu sinni að hinum lögreglumanninum þegar sá nálgadist hann. Sá lögreglumaður dró fram vopn sitt og skaut Moravia í hálsinn. Lögreglumennirnir kölluðu eftir lögreglubíl kl. 10.03 en þegar hann kom á staðinn kl. 10.15 var Moravia látinn.

Lögreglurannsókn var fyrirskipuð og fór hún að nokkru fram undir stjórn sveitar lögreglumannanna sem reyndu að handtaka Moravia, þ.e. tæknileg rannsókn á vettvangi, leit að sjónarvottum og skýrslutaka af vitnum á vettvangi, þ.m.t. af öðrum lögreglumönnum í sömu sveit. Sú lögreglusveit stjórnaði rannsókn málsins fyrstu fimmtán og hálfan tíma hennar, en eftir það tók sveitin aðeins þátt í rannsókninni undir stjórn ríkisrannsóknardeildar sakamála.

Að lokinni rannsókn málsins var það niðurstaða ríkissaksóknara að lögreglumaðurinn sem skaut Moravia hefði gert það í lögmætri sjálfsvörn og ákvað að hann yrði ekki saksóttur.

Þann 26. apríl vísaði áfrýjunarréttur frá kærðu kæranda vegna þeirrar ákvörðunar saksóknara að ákæra ekki lögreglumanninn. Var sú dómsniðurstaða ekki birt opinberlega.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærendur töldu atvik skotárásarinnar á Moravia og skort á skilvirkri og sjálfstæðri rannsókn á dauða hans hafa brotið gegn 2. gr., 1. mgr. 6. gr. og 13. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Mat dómstólsins á staðreyndum málsins. Dómstóllinn tók fram að hin opinbera rannsókn málsins virtist hafa verið ítarleg og að niðurstöður hennar hefðu verið skráðar með nokkurri nákvæmni. Rannsóknin fól meðal annars í sér yfirheyrslu lögreglumannanna sem hlut áttu að máli og töluverðs fjölda vitna, m.a. nokkurra sem kærendur höfðu bent á, auk söfnunar tæknilegra sönnunargagna. Dómstóllinn byggði eigið mat á málinu á þeim upplýsingum sem leiða mátti af opinberum skjölum sem enn fremur voru studd öðrum gögnum.

Dómstóllinn féllst á að lögregluþjónunum hefði í fyrstu ekki verið ljóst að Moravia var vopnaður. Þegar þeir reyndu að handtaka hann streitist hann á móti og reyndi að flýja. Annar lögreglumannanna reyndi að ná taki á honum. Eftir stutt átök náði Moravia að losa sig og dró upp byssu í nokkurra metra fjarlægð frá lögregluþjónunum. Við það dró lögreglumaðurinn upp sína byssu og skipaði Moravia að minnsta kosti einu sinni að sleppa byssunni. Moravia beindi þá byssu sinni að jörðinni, en á ógnandi hátt að mati lögregluþjónsins, og reyndi svo að ganga á brott. Þá kom hinn lögregluþjónninn til aðstoðar og sá að Moravia hélt á byssu sinni í trássi við fyrirskipun lögreglumanns. Byssa Moravia reyndist hlaðin fimm skotum og öryggi ekki á. Báðir lögreglumennirnir sáu Moravia snúa sér og lyfta

þeirri hendi þar sem byssan var. Annar lögreglumannanna sá Moravia beina byssunni í átt að sér og hóf því byssu sína á loft og skaut einu sinni á Moravia án þess þó að miða sérstaklega á tiltekinn líkamshluta. Það var ekki ætlun lögreglumannsins að skotið yrði Moravia að bana heldur vildi hann binda enda á aðstæðurnar þá þegar. Skot lögreglumannsins rauf slagæð í hálsi Moravia, sem missti meðvitund á nokkrum sekúndum og blæddi út á nokkrum mínútum.

Um 2. gr.: Skotárás á Moravia. Dómstóllinn féllst ekki á það með kærendum að lögreglumennirnir hefðu beitt banvænu eða óhóflegu valdi við handtöku manns sem hafði ekki gerst sekur um alvarlegri háttsemi en að ræna skellinöðru. Var það að mati dómstólsins ljóst að tilraun til handtöku Moravia leiddi ekki til annars en stuttra átaka. Ekki var þá gripið til skotvopna.

Dómstóllinn féllst ekki heldur á að lögreglumennirnir hefðu ekki undirbúið handtökuna réttilega. Þeir vissu ekki að Moravia var vopnaður og höfðu því enga ástæðu til að ætla að þeirra biði annað en venjuleg handtaka. Var því ekki hægt að ætlast til þess af lögreglumönnum að þeir óskuðu frekari upplýsinga eða liðsauka. Lögreglumennirnir drógu aðeins upp vopn sín eftir að Moravia gerði það sjálfur. Skoti hafði ekki verið hleypt af fyrir en hann hafði virt að vettugi fyrirskipanir lögreglunnar um að sleppa vopni sínu og hefði verið að lyfta því í átt að lögreglumanninum þegar hann skaut. Taldi dómstóllinn að lögreglumaðurinn hefði mátt telja líf sitt í hættu. Þar sem byssa Moravia var hlaðin og öryggi ekki á væri ekki hægt að gagnrýna það mat lögreglumannsins á aðstæðum, meira að segja ekki eftir á að hyggja. Var fallist á að lögreglumennirnir hefðu hegðað sér í samræmi við starfsreglur sem minnka eiga þá hættu sem hugsanlega getur stafað af notkun lögreglumanna á skotvopnum sínum. Þá var litið til þess að vopnin og skotin sem lögreglumennirnir notuðu voru sérstaklega ætluð til þess að draga úr hættu á alvarlegum áverkum eða mannsbana. Ennfremur að sá lögreglumannanna sem skaut hefði hlotið fullnægjandi þjálfun í notkun skotvopna í sjálfsvörn.

Að mati dómstólsins var valdbeitingin ekki meiri en „algjör nauðsyn“ krafðist til að ná fram handtöku Moravia og til að vernda líf lögreglumannanna. Var skotárásin á Moravia því ekki talin hafa brotið gegn 2. gr. sáttmálans.

Rannsókn á skotárásinni. Dómstóllinn taldi mat ákærvalds og áfrýjunarréttar á því að hlífa lögreglumanninum sem skaut Moravia við saksókn hafa verið sanngjarnt. Hins vegar fullnægði rannsókn á dauða Moravia ekki þeim kröfum sem gerðar eru, þar sem hluti rannsóknarinnar var falinn þeirri lögreglusveit sem lögreglumennirnir sem þátt áttu í handtökunni voru í og þar sem dómur áfrýjunarréttar 26. apríl 1999 var ekki birtur almenningi. Var það því niðurstaða dómstólsins að brotið hefði verið gegn 2. gr. sáttmálans hvað varðaði rannsókn á skotárásinni sem leiddi til dauða Moravia.

Um 1. mgr. 6. gr. og 13. gr. sáttmálans: Dómstóllinn taldi 6. gr. sáttmálans ekki eiga við í máli kærenda og að kærufnið gæfi ekki sérstakt tilefni til skoðunar skv. 13. gr sáttmálans.

Kærendum voru dæmdar 20.000 evrur í miskabætur skv. 41. gr. sáttmálans og 8.000 evrur í málskostnað.

Tveir dómarar skiluðu séráliti.